

Покрајински секретаријат за образовање, управу и
националне заједнице

ИЗВЕШТАЈ
О ОСТВАРИВАЊУ ПРАВА НА СЛУЖБЕНУ УПОТРЕБУ ЈЕЗИКА И
ПИСАМА МАЊИНСКИХ НАЦИОНАЛНИХ ЗАЈЕДНИЦА У АП
ВОЈВОДИНИ ЗА 2010. ГОДИНУ

Јун, 2011. године

Садржај:

I УВОД	3
II ПРОПИСИ КОЈИМА ЈЕ РЕГУЛИСАНА СЛУЖБЕНА УПОТРЕБА ЈЕЗИКА И ПИСАМА МАЊИНСКИХ НАЦИОНАЛНИХ ЗАЈЕДНИЦА.....	3
III ЈЕЗИЦИ У СЛУЖБЕНОЈ УПОТРЕБИ У РАДУ ПОКРАЈИНСКИХ ОРГАНА.....	8
IV СЛУЖБЕНА УПОТРЕБА ЈЕЗИКА И ПИСАМА У ЈЕДИНИЦАМА ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ	8
V СЛУЖБЕ ЗА ПРЕВОДИЛАЧКЕ ПОСЛОВЕ У ГРАДСКИМ И ОПШТИНСКИМ УПРАВАМА НА ТЕРИТОРИЈИ АП ВОЈВОДИНА	11
VI МЕРЕ ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ ЗНАЊА ЈЕЗИКА МАЊИНСКИХ НАЦИОНАЛНИХ ЗАЈЕДНИЦА ЗА РАД У ОРГАНИМА УПРАВЕ НА ТЕРИТОРИЈИ АП ВОЈВОДИНА.....	13
VII ЗАСТУПЉЕНОСТ ПРИПАДНИКА МАЊИНСКИХ НАЦИОНАЛНИХ ЗАЈЕДНИЦА У ОРГАНИМА УПРАВЕ НА ТЕРИТОРИЈИ АП ВОЈВОДИНА	14
VIII ПИСМЕНА И УСМЕНА КОМУНИКАЦИЈА ИЗМЕЂУ ОРГАНА ДРЖАВНЕ УПРАВЕ И СТРАНАКА, НА ЈЕЗИЦИМА МАЊИНСКИХ НАЦИОНАЛНИХ ЗАЈЕДНИЦА КОЈИ СУ У СЛУЖБЕНОЈ УПОТРЕБИ	15
IX УПОТРЕБА ЛИЧНОГ ИМЕНА ПРИПАДНИКА МАЊИНСКЕ НАЦИОНАЛНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ И ИЗДАВАЊЕ ЈАВНИХ ИСПРАВА.....	16
X УПОТРЕБА ЈЕЗИКА У ОБЛАСТИ ПРИВРЕДЕ И УСЛУГА.....	18
XI ИСПИСИВАЊЕ ЈАВНИХ НАТПИСА И НАЗИВА	19
XII НАДЗОР НАД ПРИМЕНОМ ПРОПИСА О СЛУЖБЕНОЈ УПОТРЕБИ ЈЕЗИКА И ПИСАМА	23
IX РАСПОДЕЛА БУЏЕТСКИХ СРЕДСТАВА ОРГАНИМА И ОРГАНИЗАЦИЈАМА У АП ВОЈВОДИНИ У ЧИЈЕМ РАДУ СУ У СЛУЖБЕНОЈ УПОТРЕБИ ЈЕЗИЦИ И ПИСМА МАЊИНСКИХ НАЦИОНАЛНИХ ЗАЈЕДНИЦА.....	26
X ЗАВРШНЕ КОНСТАТАЦИЈЕ.....	28

I УВОД

Службена употреба језика мањинских националних заједница је међу правима којима је регулисана културна аутономија мањинских националних заједница у Србији као основа заштите и очувања идентитета. Право на службену употребу матерњег језика, у различитим аспектима, уздигнуто је на ранг уставног права, а детаљније је регулисано низом закона и прописа. Обавеза државе на поштовање права на службену употребу језика мањинских националних заједница има и међународно-правни карактер, јер почива како на конвенцијама Савета Европе - Европској повељи о регионалним или мањинским језицима и Оквирној конвенцији за заштиту националних мањина, тако и на билатералним уговорима о заштити националних мањина закљученим са суседним државама. Упркос томе што је у правном поретку Србије право на службену употребу језика мањинских националних заједница уређено у складу с међународно-правним стандардима, у примени овог права приметни су одређени недостаци.

II ПРОПИСИ КОЈИМА ЈЕ РЕГУЛИСАНА СЛУЖБЕНА УПОТРЕБА ЈЕЗИКА И ПИСАМА МАЊИНСКИХ НАЦИОНАЛНИХ ЗАЈЕДНИЦА

Међународни прописи садрже низ одредби о слободи употребе језика, као једном од основних права припадника мањина. Основне изворе у овој материји представљају релевантни документи Уједињених нација, Савета Европе, Организације за безбедност и сарадњу у Европи (ОЕБС), као и разни билатерални уговори.

Треба, међутим, имати у виду да ови документи немају једнаку правну снагу. Међународни уговори обавезују само стране које су их потписале и ратификовале односно на други предвиђени начин изразиле своју сагласност да се обавезу уговором. С друге стране, документи Уједињених нација као и ОЕБС-а нису, строго узев, правно обавезујући, мада несумњиво имају велику политичку и моралну снагу. Најзад, билатерални споразуми иако потенцијално врло ефикасно средство за регулисање разних отворених питања, па и питања службене употребе језика мањина, углавном још не одмичу даље од решења утврђених Оквирном конвенцијом Савета Европе.

Најважнија документа и одредбе представљају: чл. 27 Међународног пакта о грађанским и политичким правима (1966), Декларација УН о правима припадника националних или етничких, верских и језичких мањина (1992), Оквирна конвенција за заштиту националних мањина (1995), Европска повеља о регионалним или мањинским језицима (1992), као и Билатерални уговори о заштити мањина закључени са Хрватском, Мађарском, Македонијом и Румунијом.

Што се тиче Републике Србије, право на службену употребу језика националних мањина гарантовано је на различитим нивоима и утемељено како у правним актима којима се непосредно регулише питање заштите националних мањина, тако и у онима који за непосредан предмет регулисања имају нека друга питања, али дотичу и питање службене употребе мањинских језика.

Правни оквир заштите овог права чине: *Устав* Републике Србије, ратификовани међународни уговори, различити закони, као и правни акти донети на нивоу Аутономне покрајине Војводине и на нивоу јединица локалне самоуправе.

За регулисање права на службену употребу мањинских језика на законском нивоу кључна су два закона: Закон о службеној употреби језика и писама (*Службени гласник РС*, бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94, 101/2005 и 30/2010) и Закон о заштити права и слобода националних мањина (*Службени лист СРЈ*, бр. 11/2002).

С обзиром на то да је Закон о заштити права и слобода националних мањина установио, а *Устав* Србије и потврдио, право на културну аутономију националних мањина, којом је обухваћено и право на службену употребу језика и писама, у ове основне законе треба уврстити и Закон о националним саветима националних мањина (*Службени гласник РС*, бр. 72/2009), којим су регулисана овлашћења националних савета у погледу остварења права на службену употребу мањинских језика.

Поред поменута три закона, различити аспекти службене употребе мањинских језика су регулисани законима који за основни предмет регулисања немају питање заштите права националних мањина, већ неку другу сферу друштвених односа. У том смислу релевантни су следећи закони: Закон о локалној самоуправи (*Службени гласник РС*, бр. 129/07), Закон о матичним књигама (*Службени гласник РС*, бр. 20/2009), Породични закон (*Службени гласник РС*, бр. 18/2005), Закон о личној карти (*Службени гласник РС*, бр. 62/2006), Закон о путним исправама (*Службени гласник РС*, бр. 90/2007 и 116/2008), Закон о општем управном поступку (*Службени лист СРЈ*, бр. 33/97 и 31/2001), Закон о парничном поступку (*Службени гласник РС*, бр. 125/2004 и 111/2009), Закон о ванпарничном поступку (*Службени гласник СРС*, бр. 25/82 и 48/88 и *Службени гласник РС*, бр. 46/95-др. закон и 18/2005), Законик о кривичном поступку (*Службени лист СРЈ*, бр. 70/2001 и 68/2002 и *Службени гласник РС*, бр. 58/2004, 85/2005, 115/2005, 85/2005-др. закон, 49/2007 и 20/2009), Закон о прекршајима (*Службени гласник РС*, бр. 101/2005, 116/2008, 111/2009), Закон о избору народних посланика (*Службени гласник РС*, бр. 35/2000, 57/2003 - одлука УСРС, 72/2003 - др. закон, 75/2003 - испр. др. закона, 18/2004, 101/2005 - др. закон и 85/2005), Закон о локалним изборима (*Службени гласник РС*, бр. 129/07), Закон о печату државних и других органа (*Службени гласник РС*, бр. 101/07), Закон о уставном суду (*Службени гласник РС*, 109/2007).

Устав Републике Србије у члану 183. став 3. предвиђа да се аутономне покрајине старају о „остваривању људских и мањинских права, у складу са законом“. Поред тога, *Устав* оставља могућност аутономним покрајинама да својим прописима, а на основу закона, установе додатна права припадника националних мањина (члан 79. став 2. *Устава*).

Прописи Аутономне Покрајине Војводине представљају важан правни основ за заштиту права националних мањина, јер често разрађују или додатно регулишу нека питања која су на републичком нивоу неуређена, недовољно јасно или само декларативно уређена.

Поред *Устава*, основни акт из кога АП Војводина црпи надлежности у области заштите националних мањина, па тако и службене употребе језика и писама националних мањина, је посебан Закон којим се утврђују надлежности аутономне покрајине. После доношења *Устава* Србије и потребе да се правни положај Војводине прилагоди новом уставном оквиру, 2009. године је донет нови Закон о утврђивању надлежности Аутономне Покрајине Војводине (*Службени гласник РС*, бр. 99/2009).

Овај закон предвиђа надлежности АП Војводине у области службене употребе језика и писама националних мањина. У том погледу АП Војводина има две основне надлежности - да ближе уређује службену употребу језика и писама националних мањина на својој територији, при чему је везана и ограничена законом, и да, као поверен посао, врши надзор у овој области.

Статут АП Војводине (*Службени лист АП Војводине*, бр. 17/2009) прокламује вишејезичност као једну од општих вредности од посебног значаја за АП Војводину (члан 7. став 1) и налаже покрајинским органима и организацијама да помажу очување вишејезичности, као и да посебним мерама и активностима помажу између осталог и упознавање различитих језика у АП Војводини (члан 7. став 2). Статут у члану 26. став 1. утврђује језике и писма који су у службеној употреби у покрајинским органима и организацијама и уноси новину у односу на ранији Статут тиме што у службену употребу уводи и хрватски језик. Дакле, у службеној употреби су: српски језик и ћирилично писмо, мађарски, словачки, хрватски, румунски и русински језик и њихова писма.

Значајан покрајински акт којим се регулише питање службене употребе мањинских језика је Покрајинска Скупштинска Одлука о ближем уређивању појединих питања службене употребе језика и писама националних мањина на територији АП Војводине (*Службени лист АП Војводине*, бр. 8/03, 9/03 и 18/09-промена назива), коју је Скупштина Војводине усвојила 2003. године. Овом одлуком ближе се уређују начин остваривања службене употребе језика и писама националних мањина у раду покрајинских органа и локалних органа и организација, као и у раду организационих јединица органа државне управе, и раду републичких и локалних јавних предузећа, установа и служби; право на употребу личног имена припадника националних мањина; издавање јавних исправа и других исправа које су од интереса за остваривање законом утврђених права грађана; употреба језика у области привреде и услуга; исписивање топографских и других назива; објављивање јавних позива, обавештења и упозорења за јавност као и исписивање других јавних натписа; услови за увођење службене употребе језика и писама националних мањина у јединицама локалне самоуправе; подношење извештаја Скупштини АП Војводине о остваривању права на службену употребу језика и писама националних мањина (члан 1. став 1. Одлуке). Одлуком се не регулише, нити њене одредбе на било који начин утичу на службену употребу језика националних мањина у управним и судским поступцима (члан 1. став 2. Одлуке).

Право на употребу свог језика пред органима јавне власти представља једно од кључних права које произилази из службене употребе језика националних мањина, јер се и сам карактер „службене“ употребе језика односи на комуникацију грађана са државним органима. Ова комуникација припадника националних мањина са органима јавне власти на језику националне мањине може се остварити или кроз вођење целокупног поступка на том језику, или кроз право странке или другог учесника у поступку који се води на српском језику да употребљава свој језик. И једно и друго право је гарантовано *Уставом*.

Припадници националних мањина имају право да у срединама у којима чине значајну популацију органи јавне власти и организације којима су поверена јавна овлашћења воде поступак и на њиховом језику (члан 79. став 1. *Устава*). Право на употребу свог језика у поступку који се води на српском језику, није резервисано само за припаднике националних мањина, већ је сагласно члану 199. став 1. *Устава* гарантовано сваком лицу, о чијем се праву или обавези у том поступку решава.

Билатералним споразумима са Хрватском, Мађарском, Македонијом и Румунијом, Србија се обавезала да ће припадницима ових мањина омогућити коришћење свог матерњег језика и пред органима управе и организацијама која врше јавна овлашћења. Према члану 11. став 4. Закона о заштити права и слобода националних мањина, службена употреба језика националних мањина подразумева и коришћење ових језика у управном поступку, као и вођење управних поступка на њима. Закон такође предвиђа да се језици националних мањина могу користити у комуникацији органа са јавним овлашћењима са грађанима.

Управни поступак се води на српском језику, али под одређеним условима, може да се води и на језику националне мањине. Управни поступак се може водити и на језику националне мањине уколико се о управној ствари одлучује у првом степену, уколико је у органу који води поступак у службеној употреби и језик националне мањине и уколико постоји захтев странке да се поступак води на том језику. Закон о службеној употреби језика и писама утврђује обавезу службеног лица који води поступак да упозна странку који су језици у службеној употреби на подручју органа и да затражи од ње да се изјасни на ком ће се језику водити поступак (члан 13. став 2). Службено лице је дужно и да у записнику констатује ову чињеницу, као и да назначи који је језик поступка (члан 13. став 4). У управном поступку који се води на језику националне мањине целокупна писана и усмена комуникација између странке и органа (поднесци, позиви, изјаве и сл.) се одвија на том језику, а записници и одлуке се израђују као аутентични текстови и на српском језику и ћириличном писму и на језику и писму националне мањине. Према Правилнику о обрасцима аката у управном поступку (*Службени лист СР Југославије*, бр. 8/99 и 9/99-испр), у органима у којима се поступак води и на језику и писму националне мањине, прописани обрасци поред текстова на српском језику и ћириличном писму упоредо садрже и текст на језику и писму те националне мањине, уз обавезу да садрже све прописане елементе (члан 6. Правилника).

Уколико језик националне мањине није у службеној употреби на подручју органа који води управни поступак, поступак се не може водити на том језику, али припадници националне мањине имају право да у поступку користе свој језик и писмо, под условом да пред дотичним органом остварују неко своје право или обавезу. У том смислу, припадници националних мањина имају право да на свом језику подносе молбе, жалбе, предлоге, представке и друге поднеске, да захтевају и на свом језику добију отправке решења и других аката којима се решава о њиховим правима и обавезама, као и друга писмена, да им се, на захтев, преведу записник или поједини његови делови као и изјаве лица дате на српском језику. Трошкови превођења са и на језик националне мањине падају на терет органа који води поступак, то јест финансирају се из буџета (члан 17. став 4. Закона о службеној употреби језика и писама). Право на употребу језика националне мањине је битно процесно право у управном поступку, па његова повреда може бити истицана у жалби. Поред тога, повреда овог права може бити разлог за понављање поступка.

Право на употребу свог језика у судском поступку, са друге стране, није резервисано само за припаднике националних мањина, већ га може остварити свако о чијем се праву или обавези у поступку решава (члан 199. став 1. *Устава*). *Устав* у члану 32. став 2. сваком јемчи право на бесплатног преводиоца, у случају да не говори или не разуме језик који је у службеној употреби у суду.

Оквирна конвенција не регулише питање употребе језика националних мањина пред судским органима, већ употребу ових језика, под одређеним условима, ограничава на комуникацију са органима управе (члан 10. став 2), док одредбе Европске Повеље у

целини доприносе остварењу права на службену употребу језика националних мањина, а од посебног су значаја чланови 9, 10. и 13. Повеље који садрже посебне мере за унапређење употребе регионалних или мањинских језика у правосуђу, управи и јавним службама, као и у економском и друштвеном животу.

Билатерални уговори о заштити мањина са Хрватском, Мађарском, Македонијом и Румунијом, обавезују државу да омогући употребу језика ових мањина у поступцима пред судовима.

Закон о заштити права и слобода националних мањина омогућава употребу језика националних мањина пред судовима у најширем обиму, јер у члану 11. став 4. предвиђа како коришћење језика националних мањина у судском поступку, тако и вођење судског поступка на том језику. Закон о службеној употреби језика и писама предвиђа да се првостепени кривични, парнични или други поступак (на пример: ванпарнични или прекршајни) у коме се решава о правима и обавезама грађана може водити и на језику националне мањине који је у службеној употреби у суду. Уколико је на подручју суда у службеној употреби и језик националне мањине (један или више њих), суд је дужан да о томе упозна странку/странке и да од њих затражи да се изјасне на ком ће се језику водити поступак, што мора назначити у записнику. Поступак ће се водити на језику националне мањине који је у службеној употреби у суду, уколико у њему учествује само једна странка и она захтева да се поступак води на том језику. Поступак се може водити на језику мањине који је у службеној употреби у суду и уколико у њему учествује више странака, под условом да се странке споразумеју да се поступак води на том језику. Уколико до таквог споразума не дође, а једна од странака захтева да се поступак води на српском језику, поступак ће се водити на српском језику. Стога суд у принципу има право да одлучује о језику на коме ће се водити поступак само у случају да се странке о томе не могу споразумети и да ни једна од њих не захтева да се поступак води на српском језику.

Уколико се првостепени поступак води на језику националне мањине, странка/странке упућују све поднеске на том језику, суд им доставља судска писмена на том језику, а записник и одлуке у првостепеном поступку и у вези са њим се израђују као аутентични текстови на српском језику и језику националне мањине на коме се поступак води.

Другостепени поступак се увек води на српском језику, а странке у поступку, припадници националних мањина, имају право да у том поступку користе свој језик. Писмена у другостепеном поступку и у вези са њим преводи на језик на коме је вођен првостепени поступак првостепени суд.

Превођење у судском поступку са, и на језике националних мањина, обављају тумачи. Трошкови превођења падају на терет средстава суда.

Право на употребу свог језика и писма је важно процесно право које странка ужива, па његова повреда представља битну повреду поступка. Уколико виши суд у поступку по жалби утврди да је суд чија се одлука побија одбио захтев странке да у поступку употребљава свој језик и писмо, укинуће пресуду и вратити предмет првостепеном суду.

III ЈЕЗИЦИ У СЛУЖБЕНОЈ УПОТРЕБИ У РАДУ ПОКРАЈИНСКИХ ОРГАНА

Језици мањинских националних заједница који су у службеној употреби у раду органа аутономне покрајине утврђују се њеним статутом (чл. 10. ст.3. Закона о службеној употреби језика и писама). У складу са овом одредбом Закона, у Статуту АП Војводине, је утврђено да су у органима и организацијама АП Војводине у службеној употреби српски језик и ћирилично писмо, мађарски, словачки, хрватски, румунски и русински језик и њихова писма. Примена латиничког писма српског језика у органима и организацијама АП Војводине уредиће се покрајинском скупштинском одлуком у складу са законом.

Право на службену употребу језика националних заједница, који нису наведени у цитираној одредби Статута АП Војводине, остварује се у складу с ратификованим међународним уговорима, законом и покрајинском скупштинском одлуком.

У односу на Статут АП Војводине из 1991. године, новим Статутом АП Војводине, у органима и организацијама АП Војводине, уведен је у службену употребу и хрватски језик и писмо.

У Служби за преводилачке послове Покрајинског секретаријата за образовање, управу и националне заједнице обезбеђено је усмено и писмено превођење са српског на мађарски, словачки, румунски, русински и хрватски језик и обратно (као и на енглески језик, који није службени језик у раду покрајинских органа али због његовог распрострањеног коришћења у контактима са страним партнерима јавља се изразита потреба за превођењем са енглеског и на енглески језик). Услуге ове Службе користе сви покрајински органи и организације.

Статут АП Војводине, покрајинске скупштинске одлуке и општа акта Скупштине АП Војводине, као и покрајинске уредбе и одлуке покрајинске Владе, објављују се у Службеном листу АП Војводине. Наведени акти се објављују на свим језицима који су у службеној употреби у раду органа АП Војводине.

IV СЛУЖБЕНА УПОТРЕБА ЈЕЗИКА И ПИСАМА У ЈЕДИНИЦАМА ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ

Полазећи од овлашћења из Закона о службеној употреби језика и писама, да статутом одреде који су језици у службеној употреби на територији града односно општине, у 39 (од укупно 45) војвођанских градова, односно општина, је поред српског језика и ћириличног писма, у службеној употреби и језик и писмо националне мањине. Само српски језик је у службеној употреби у шест општина (Инђија, Ириг, Опово, Пећинци, Рума, и Сремски Карловци), од тога у три општине (Инђија, Ириг и Рума) утврђена је службена употреба српског језика и само ћириличног писма.

Мађарски језик је у службеној употреби на целој територији 28 јединица локалне самоуправе, и то: Ада, Бач, Бачка Топола, Бела Црква, Бечеј, Врбас, Вршац, Житиште, Зрењанин, Кањижа, Ковачица, Ковин, Кула, Мали Иђош, Нова Црња, Нови Бечеј, Нови Кнежевац, Нови Сад, Оџаци, Пландиште, Сента, Сечањ, Сомбор, Србобран, Суботица, Темерин, Тител и Чока. Осим тога, мађарски језик је у службеној употреби и у четири насељена места у општини Кикинда (Банатска Топола, Кикинда, Руско Село и

Сајан), у два насељена места општине Апатин (Купусина, Свилојево) као и у Граду Панчеву, у насељеним местима Војловица и Иваново.

Словачки језик је у службеној употреби на целој територији једанаест јединица локалне самоуправе, и то: Алибунар, Бач, Бачка Паланка, Бачки Петровац, Бачка Топола, Зрењанин, Ковачица, Нови Сад, Оџаци, Пландиште и Шид. Овај језик је у службеној употреби и у насељеном месту Стара Пазова (општина Стара Пазова), и насељеном месту Луг (општина Беочин).

Румунски језик је у службеној употреби у следећих девет јединица локалне самоуправе: Алибунар, Бела Црква, Вршац, Житиште, Зрењанин, Ковачица, Ковин, Пландиште, Сечањ и у Граду Панчеву у насељеном месту Банатско Ново Село.

Русински језик је у службеној употреби у Врбасу, Бачкој Тополи, Жабљу, Кули, Новом Саду и у Шиду.

Хрватски језик је у службеној употреби у Граду Суботица, као и на територији насељеног места Стара Бингула (Град Сремска Митровица), насељених места Бачки Брег и Бачки Моноштор (Град Сомбор), те Сонти (општина Апатин).

Чешки језик је у службеној употреби у општини Бела Црква.

Бугарски језик је у службеној употреби у насељеном месту Иваново у Граду Панчеву.

Македонски језик је у службеној употреби у насељеном месту Јабука у Граду Панчеву и у насељеном месту Дужине, општина Пландиште.

Црногорски језик је у службеној употреби у општини Мали Иђош.

Закон о заштити права и слобода националних мањина обавезу увођења језика националне мањине у службену употребу везује за процентуално учешће припадника националне мањине у укупном становништву јединице локалне самоуправе (15%). Имајући у виду тај критеријум, ниједан војвођански град или општина нема додатну обавезу да уведе неки нови мањински језик у службену употребу, јер је то већ урађено чак и уз мању процентуалну заступљеност мањинског становништва у укупној популацији.

Међутим, истовремено општине не могу ни сужавати постојећи круг језика у службеној употреби – независно од процената учешћа припадника националне мањине у укупном становништву на њиховој територији према резултатима последњег пописа, – јер им то забрањује Закон о заштити права и слобода националних мањина генералном одредбом о стеченим мањинским правима, као и посебном одредбом према којој језик мањине остаје у службеној употреби у јединици локалне самоуправе, ако је у тренутку доношења Закона (26. фебруар 2002. године) био у службеној употреби.

У складу са Покрајинском скупштинском одлуком о ближе уређењу појединих питања службене употребе језика и писама националних мањина на територији АП Војводине (чл.8. ст.3), кад језик и писмо националне мањине није у службеној употреби на целој територији јединице локалне самоуправе, језик и писмо националне мањине ће се увести у службену употребу у насељу или месној заједници на њеној територији уколико у том насељу или месној заједници, проценат припадника одређене националне мањине достиже 25% према резултатима последњег пописа становништва.

У складу са том одредбом, у неким јединицама локалне самоуправе на чијој целој територији није предвиђена службена употреба језика националне мањине потребно је извршити измене статута у смислу да се уведе језик националне мањине у службену употребу у појединим насељима, односно месним заједницама.

На основу Одлуке Уставног суда Србије у складу са овом обавезом поступила је општина Апатин, где је у службеној употреби српски језик, али је у насељеним местима Купусина (са 78.8% Мађара) и Свилојево (са 58.1% Мађара) утврђена и службена употреба мађарског језика и писма, а у Сонти (са 59.41% Хрвата) и хрватског језика и писма.

Хрватски језик је уведен у службену употребу и у Граду Сремска Митровица за насељено место Стара Бингула (28.94% Хрвата).

Веома је значајно то што је након дужег периода, крајем 2008. године овој обавези удовољено и у градовима Панчеву и Сомбору.

Статутом Града Панчева на територији града утврђена је службена употреба српског језика и ћириличног писма и службена употреба мађарског језика и писма у месној заједници Војловица и насељеном месту Иваново (39.96% Мађара), а у Иванову и бугарског језика и писма (27.14% Бугара), у Банатском Новом Селу (27.71% Румуна) румунског језика и писма, а у Јабуци (32.54% Македонаца) македонског језика и писма.

У Граду Сомбору статутом је утврђена службена употреба хрватског језика и писма у насељеним местима Бачки Моноштор (52.11% Хрвата) и Бачки Брег (53.17% Хрвата).

На основу Одлуке Уставног суда, средином године Скупштина општине Бачка Топола донела је одлуку о усклађивању Статута Општине са прописима који се односе на службену употребу језика и писма националних мањина, те је у том смислу утврђено да је у овој општини у службеној употреби српски језик и ћирилично писмо а латиничко у складу са законом, као и мађарски, русински и словачки језик и писмо. На овај начин поново је враћен словачки језик у службену употребу на целој територији општине (пре доношења одлуке Уставног суда био је у службеној употреби само у насељеном месту Бајша), као и русински језик и писмо који је пре доношења одлуке Уставног суда био у службеној употреби само у насељеном месту Ново Орахово.

Крајем 2010. године, Скупштина општине Мали Иђош донела је одлуку о увођењу и црногорског језика и писма у службену употребу на целој територији општине, поред српског језика ћириличног и латиничког писма и мађарског језика и писма.

Друге општине које још нису ускладиле своје статуте са цитираном одредбом Покрајинске скупштинске одлуке су:

- Општина Инђија, за територију насељеног места Сланкаменски Виногради треба увести у службену употребу словачки језик и писмо, јер Словаци чине 74.81% становништва у том насељеном месту.
- У општини Ириг, мађарско становништво чини 75.59% у Добродолу, односно 63.4% у Шатринцима, што је предуслов за увођење тог језика и писма у службену употребу на територији тих насељених места.
- Хрватски језик и писмо потребно је увести у службену употребу и у општини Шид, за насељено место Сот у којем хрватско становништво чини 40.07%.

У априлу и октобру 2010.године, са руководством општина Инђија, Шид и Ириг, поновљени су разговори око обавезе увођења ових језика у службену употребу у овим срединама. 26. маја 2011. године одржан је други круг разговора између представника Општине Шид и Покрајинског секретаријата за образовање, управу и националне заједнице и Покрајинског омбудсмана, у вези увођења хрватског језика у службену употребу на територији ове општине.

У СЛУЖБЕ ЗА ПРЕВОДИЛАЧКЕ ПОСЛОВЕ У ГРАДСКИМ И ОПШТИНСКИМ УПРАВАМА НА ТЕРИТОРИЈИ АП ВОЈВОДИНЕ

На основу члана 9. Покрајинске скупштинске Одлуке о ближем уређивању појединих питања службене употребе језика и писама националних мањина у АП Војводини, јединице локалне самоуправе у којима су у службеној употреби језици и писма националних мањина, дужни су да у оквиру општинске управе оснују службу за преводилачке послове. Из разлога економичности и ефикасности више јединица локалне самоуправе могу основати заједничку службу за преводилачке послове. Важно је напоменути да је и Закон о одређивању максималног броја запослених („Службени Гласник РС”, бр.194/ 2009), у локалној администрацији, уважио посебне потребе за преводиоцима у локалним самоуправама где је више језика у службеној употреби.

На основу критеријума које предвиђа Покрајинска скупштинска одлука нити једна локална самоуправа на територији АП Војводине нема посебно систематизовану и формирану Службу за преводилачке послове.

Једино је у Градској управи Суботица, у оквиру Сектора управе формиран Одсек за преводилачке послове који предвиђа три запослена. Систематизована места су попуњена са два преводиоца за мађарски језик и једним преводиоцем за хрватски језик.

Заједничка преводилачка служба за више јединица локалне самоуправе није формирана нигде у АП Војводини.

У 16 јединица локалне самоуправе (Ада, Алибунар, Бачки Петровац, Бачка Топола, Бечеј, Жабаљ, Кула, Мали Иђош, Нова Црња, Нови Кнежевац, Сента, Сечањ, Сомбор, Стара Пазова, Темерин и Чока), систематизацијом је предвиђено радно место преводиоца за језик националне мањине.

У неколико случајева систематизацијом је предвиђено радно место преводиоца за језик националне мањине, али ова радна места нису попуњена, нити се планира њихово попуњавање у скорије време (нпр. Врбас, Сомбор).

У случају потребе за усмено или писмено превођење на језик националне мањине који је у службеној употреби, у локалним самоуправама у којима не постоје нити систематизована нити попуњена радна места преводиоца, потребу за превођењем решавају на следеће начине:

- по потреби ангажују раднике из других служби управе, углавном без икакве финансијске накнаде. Овакво поступање је пракса у 15 локалних самоуправа (Апатин,

Бач, Бачка Топола, Беочин, Врбас, Вршац, Зрењанин, Кикинда, Ковачица, Кула, Нови Бечеј, Нови Сад, Оџаци, Пландиште и Шид). Најчешће се ради о превођењу седница скупштине града или општине или материјала за седнице, без финансијске накнаде. У овим ситуацијама јавља се проблем аутентичности и квалитета превођења, што посебно истичу у општинама Кула и Ковачица.

- по потреби се ангажују професионални и квалификовани преводиоци уз финансијску накнаду у 12 локалних самоуправа (Бачка Паланка, Бела Црква, Вршац, Житиште, Зрењанин, Кањижа, Ковин, Мали Иђош, Панчево, Сремска Митровица, Србобран и Тител).

- у пет локалних самоуправа истичу да у последњих годину дана није било захтева за превођење на језике националних мањина који су у службеној употреби (Вршац, Шид, Жабаљ, Житиште и Сомбор за хрватски језик).

Готово сви органи (општински, градски, покрајински, републички) који у свом раду обезбеђују право на службену употребу језика мањинских националних заједница суочени су с финансијским проблемима, јер то представља додатни трошак који иде на терет органа, при чему се тај моменат не узима у обзир приликом планирања средстава потребних за њихов рад. Начин финансирања органа је исти и на територији оних јединица локалне самоуправе где ниједан мањински језик није у службеној употреби и у оним јединицама у којима су неки језик, или чак више језика националних мањина уведени у службену употребу и који због тога имају повећане издатке за трошкове превођења, инсталирања одговарајућих компјутерских програма, обезбеђивања образаца, стручног усавршавања запослених и слично. Такође, битно је нагласити да је Покрајински секретаријат за образовање, управу и националне заједнице, у више наврата иницирао и предлагао надлежним министарствима, системско решавање финансирања јединица локалне самоуправе у којима су језици и писма националних мањина у службеној употреби.

Један од ретких позитивних корака у том правцу представља Закон о одређивању максималног броја запослених у локалној администрацији („Службени Гласник РС”, бр.194/2009), који је приликом одређивања потребног броја запослених у органима локалне самоуправе уважао посебне потребе за преводиоцима у локалним самоуправама где је више језика у службеној употреби, те је тако регулисао, да се изузетно, максималан број запослених на неодређено време у локалној администрацији у којој је у службеној употреби један или више језика националних мањина, увећава за 0,1 запосленог на 1000 становника (0,1 промил), за сваки језик националне мањине који је у службеној употреби.

У 19 јединица локалне самоуправе на територији АП Војводине, у којима су језици и писма мањинских националних заједница у службеној употреби, актом о унутрашњој организацији и систематизацији радних места, као услов за запошљавање код одређеног броја извршилаца, прописано је и познавање језика мањинске националне заједнице који је у службеној употреби. Чак и у оним јединицама локалне самоуправе у којима то није случај (16), изван број извршилаца који раде са странкама или воде управни поступак поседују знање језика националне мањине који је у службеној употреби.

VI МЕРЕ ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ ЗНАЊА ЈЕЗИКА МАЊИНСКИХ НАЦИОНАЛНИХ ЗАЈЕДНИЦА ЗА РАД У ОРГАНИМА УПРАВЕ НА ТЕРИТОРИЈИ АП ВОЈВОДИНЕ

Скупштина АП Војводине је 2003. године донела Покрајинску скупштинску одлуку о испиту из страног језика и језика националне мањине за рад у органима управе („Сл. лист АП Војводине“, бр. 14/2003, 18/09), којом се установљава испит као начин провере знања из тих језика за рад у органима локалне самоуправе и покрајинским органима управе. Уверење о положеном испиту стечено у складу са овом одлуком може да се користи за рад у органима управе када је одговарајући ниво знања страног језика и језика националне мањине утврђен као услов за обављање задатака и послова, али може да се користи и код других органа и правних лица када је њиховим актима предвиђено да је за обављање послова потребан одговарајући ниво знања језика. Испит се полаже у складу с Правилником о начину провере знања из страног језика и језика националне мањине („Сл. лист АП Војводине“, бр. 6/2004).

Током 2009. године издато је укупно једанаест уверења о познавању мањинског језика, док је у току 2010.године издато укупно 8 уверења.

Ради усавршавања знања мањинских језика, Покрајински секретаријат за образовање, управу и националне заједнице је наставио са организовањем стручних, језичких семинара намењених запосленима у органима управе и правосуђу, који воде поступак или комуницирају са странкама на тим језицима. Седми семинар за запослене који комуницирају на мађарском језику одржан је 2009. године, а осми 2010.године, уз сарадњу с Националним саветом мађарске националне мањине у АП Војводини.

Служба за управљање људским ресурсима АП Војводине је за 2011.годину организовала је почетни курс мађарског језика за запослене у покрајинским органима управе. Тренутно, курс похађа 23 полазника из 8 различитих покрајинских органа.

У циљу обезбеђивања услова за језичку равноправност припадника националних мањина у АП Војводини, на свим језицима који су у службеној употреби у органима и телима АП Војводине (мађарски, хрватски, словачки, румунски и русински језик и писмо), Служба за преводилачке послове Покрајинског секретаријата за образовање, управу и националне заједнице, урадила је преводе и објавила текстове: Устава Републике Србије, Статута АП Војводине, Закона о утврђивању надлежности АП Војводине, Закона о националним саветима и др. Такође, у протеклом периоду Служба за преводилачке послове превела је текстове за потребе интернет сајта Клиничко-болничког Центра Нови Сад на језике националних мањина који су у службеној употреби у Граду Новом Саду (мађарски, словачки и русински језик), брошуру Центра за полицијску обуку, као и текстове за потребе сајта Републичког завода за информатику и интернет – Портал – Е - управа Републике Србије /www.euprava.gov.rs /.

VII ЗАСТУПЉЕНОСТ ПРИПАДНИКА МАЊИНСКИХ НАЦИОНАЛНИХ ЗАЈЕДНИЦА У ОРГАНИМА УПРАВЕ НА ТЕРИТОРИЈИ АП ВОЈВОДИНЕ

У складу са чл. 21. Закона о заштити права и слобода националних мањина приликом запошљавања у јавним службама, укључујући полицију, мора се водити рачуна о националном саставу становништва, одговарајућој заступљености и о познавању језика који се говори на подручју органа или службе. Слична одредба се нашла и у измењеном Закону о државним службеницима („Сл.гласник РС”, бр.79/05 и 116/08, 104/09), чији члан 9, став 3 наглашава да се при запошљавању у државне органе води рачуна о томе да је национални састав, заступљеност полова и број особа са инвалидитетом сразмеран, у највећој могућој мери, са структуром становништва.

Припадници националних мањина нису сразмерно заступљени у органима државне управе, односно њиховим подручним јединицама на територији Покрајине. У циљу превазилажења таквог стања, Покрајински секретаријат за образовање, управу и националне заједнице је са стручном службом Владе Републике Србије усагласио текст Акционог плана за повећање учешћа припадника националних мањина у органима државне управе, којим се предвиђа константно праћење националне структуре запослених и предузимање мера ради побољшања те структуре. На основу тога је Влада Републике Србије донела Закључак о мерама за повећање учешћа припадника националних мањина у органима државне управе („Сл. гласник РС”, бр. 60/06). Према сазнањима овог секретаријата, Влада и Служба за кадрове Владе нису у протеклим годинама предузели никакве системске мере у циљу евидентирања националне припадности нити у циљу системског обезбеђивања законом предвиђене обавезе што сразмернијег националног састава у органима државне управе.

Несразмера у заступљености припадника мањина, односно у погледу познавања службеног језика националне мањине на подручју државних органа и служби у АП Војводини, забележена код управа Министарства унутрашњих послова, била је повод МУП-у да започне са предузимањем мера ради ефикасније интеграције свих мањинских заједница. Планираном реформом школства полицијског кадра предвиђа се полагање пријемног испита на мањинском језику, учење таквих језика (Сента, Ада, Бечеј и др.), нови наставни садржаји, полагање испита и сл., чиме се полицијски позив може учинити привлачнијим. Позитивни резултати су забележени већ код конкурса за пограничну полицију, који је објављен и на језицима националних мањина.

Национална структура запослених у градским и општинским управама на територији АП Војводине не одговара националној структури становништва АП Војводине, према последњем попису из 2002.године. У том смислу, оштећени су припадници мађарске, словачке, хрватске и русинске националности, јер је њихова заступљеност у органима градских односно општинских управа мања од њихове заступљености у укупном броју становника у АП Војводини, што показују резултати Анкете о примени језика и писама националних мањина који су у службеној употреби у раду покрајинских органа управе, органа градских и општинских управа и правосудних органа у АП Војводини, коју је спровео Покрајински секретаријат за образовање, управу и националне заједнице у сарадњи са Министарством за људска и мањинска права, државну управу и локалну самоуправу.

VIII ПИСМЕНА И УСМЕНА КОМУНИКАЦИЈА ИЗМЕЂУ ОРГАНА ДРЖАВНЕ УПРАВЕ И СТРАНАКА, НА ЈЕЗИЦИМА МАЊИНСКИХ НАЦИОНАЛНИХ ЗАЈЕДНИЦА КОЈИ СУ У СЛУЖБЕНОЈ УПОТРЕБИ

У складу са одредбама чл. 11 Закон о службеној употреби језика и писама (*Службени гласник РС*, бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94, 101/2005 и 30/2010), те чл.2 и 3 Покрајинске скупштинске одлуке о ближем уређењу појединих питања службене употребе језика и писама националних мањина на територији АП Војводине („Службени лист АП Војводине“, бр.8/2003 и 9/2003), органи државне управе су дужни да као пуноважне примају поднеске, исправе и друга документа од стране грађана која су састављена на језику и писму националних мањина, који су на подручју тог органа у службеној употреби. Ако за то постоји потреба, поднесци, исправе и друга документа из става 2. овог члана, превод се на српски језик о трошку органа и прилажу се списима.

Ова одредба се у начелу доследно спроводи од стране покрајинских, градских и општинских органа. Међутим, има сазнања да писмена састављена на језику националне мањине нису прихватана и странке су бивале обавезане да приложе превод на српски језик о свом трошку, код неких организационих јединица републичких органа на територији АП Војводине, који су након интервенције покрајинског управног инспектора и указивања на ову обавезу такве поднеске ипак прихватили као пуноважне.

У смислу наведеног, као конкретан пример из праксе, наводимо надзор покрајинског управног инспектора Покрајинског секретаријата за образовање, управу и националне заједнице, извршен поводом притужби грађана, над радом Службе за катастар непокретности у Новом Бечеју и Службе за катастар непокретности у Кикинди. У оба случаја, странке су Служби поднеле захтев за промену у катастарском оперативном, на основу уговора који су састављени на мађарском језику и писму, те су од стране наведених Служби за катастар непокретности, странкама уручени закључци којима су обавезане да под претњом одбацивања захтева за промену у катастарском оперативном, у року од 30 дана од дана пријема закључка доставе оверене превод уговора, све у складу са чл. 86. ст. 4 Закона о државном премеру и катастру.

Будући да је на основу Статута Општине Кикинда и Статута Општине Нови Бечеј прописано да је на територији ових општина у службеној употреби, поред српског језика и ћириличног писма и мађарски језик и писмо, сходно томе, мађарски језик се не може сматрати „страним“ језиком на територији ових општина у којој је у службеној употреби, те се у таквом случају не би могла применити одредба чл. 86 ст. 4 Закона о државном премеру и катастру („Сл.гласник РС“, бр.72/09), већ одредбе чл. 11 Закона о службеној употреби језика и писама (*Службени гласник РС*, бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94, 101/2005 и 30/2010), као и одредбе чл.2 ст.3 Покрајинске скупштинске одлуке о ближем уређивању појединих питања службене употребе језика и писама националних мањина на територији АП Војводине („Службени лист АП Војводине“, бр. 8/2003, 9/2003 и 18/2009), по којој је орган дужан да о свом трошку преведо документ на српски језик, уколико је састављен на језику националне мањине који је у службеној употреби на територији коју покрива надлежност органа.

У складу са чл. 14 цитиране Одлуке прописана је и прекршајна одговорност за одговорно лице у органу из чл.1 исте Одлуке за повреду одредби из чл.2 Одлуке. Након што је покрајински управни инспектор наложио мере за отклањање ових пропуста, РГЗ Кикинда је обавестио Покрајински секретаријат за образовање, управу и националне

заједнице, да су пропусти отклоњени, те да су у целости прихваћене јавне исправе које су странке овом органу доставиле на језику националне мањине. Овде је битно напоменути, да су странке, због хитности поступка, саме, о свом трошку ипак доставиле оверен превод документа који је био основ за промену уписа у катастарском оперативу.

Имајући у виду нове надлежности Агенције за привредне регистре, које се односе на вођење регистра удружења, задужбина и фондација, Агенцији за привредне регистре у Новом Саду, Суботици, Зрењанину и Панчеву, па и седишту Агенције за привредне регистре у Београду, достављени су захтеви за доставу података да ли су организационе јединице чије седиште је на територији АП Војводине, у могућности да на захтев странке – припадника националне мањине, истоме обезбеде издавање потврда, уверења, извода и сл. и на језицима и писмима националних мањина који су у службеној употреби на територији која је покривена надлежношћу Агенције за привредне регистре - односно организационих јединица, као и да на тим језицима примају као пуноважне захтеве, поднеске, исправе и друга документа странака, односно да исте, у случају потребе, о трошку агенције, а у складу са поменутиим законским прописима, преведу на српски језик. Повратне информације нису стигле, јер ова Агенција избегава сваки облик сарадње са покрајинским органима.

Пракса показује да коришћење језика националне мањине пред органима управе није учестало у пракси и изузетно се примењује. Томе доприноси, са једне стране, однос органа јавне власти који немају изграђене капацитете за равноправну употребу свих језика који су у службеној употреби на њиховом подручју и који не подстичу употребу језика националних мањина, али и жеља странака да што брже и једноставније дођу до решења у управном поступку. Из тих разлога се често дешава да странке саме, о свом трошку, доставе оверен превод документа, као што је то био случај и у РГЗ Кикинда, односно у Новом Бечеју, јер немају времена да чекају компликовану и дуготрајну процедуру надлежних органа везану за превод документа са мањинског језика на српски језик. С обзиром да вођење поступка на језику националне мањине или његова употреба компликује поступак, често се погрешно тумачи, да се иза захтева за коришћење свог језика крије намера да се поступак одговлачи како би се одложило доношење решења које је неповољно за странку.

IX УПОТРЕБА ЛИЧНОГ ИМЕНА ПРИПАДНИКА МАЊИНСКИХ НАЦИОНАЛНИХ ЗАЈЕДНИЦА И ИЗДАВАЊЕ ЈАВНИХ ИСПРАВА

Одредбом чл. 9. ст.1. Закона о заштити права и слобода националних мањина, припадници националних мањина имају право на слободан избор и коришћење личног имена и имена своје деце, као и на уписивање ових личних имена у све јавне исправе, службене евиденције и збирке личних података према језику и правопису припадника националне мањине. Припадник националне мањине има право да своје лично име и лично име своје деце упише у матичне евиденције у изворном облику, на писму и по правопису свог језика. Уколико је у поменутиим евиденцијама лично име припадника националне мањине уписано у изворном облику, то лично име ће се на исти начин уписати и у јавне исправе (личне исправе, изводи из матичних књига и сл.), које му се издају, независно од језика и писма обрасца јавне исправе. Овим се не искључује исписивање личног имена и на српском језику и писму поред имена у изворном облику.

Наша пракса код уписивања личних имена је и до сада била веома различита и јављали су се проблеми, нарочито у национално хетерогеним подручјима, како због

непостојања посебног закона, тако и због честих промена прописа који нису обухватили све могуће животне ситуације. Питање личног имена је регулисано републичким Породичним законом („Сл. гласник РС”, бр. 18/05), у којем је предвиђено да родитељи имају право да се име детета упише у матичну књигу рођених и на матерњем језику и писму једног или оба родитеља. Нови Закон о матичним књигама („Сл. гласник РС”, бр. 20/09), у члану 17. уређује да се упис личног имена за припаднике мањина примарно врши на матерњем језику и према правопису националне мањине уз паралелан упис на српском језику и ћириличком писму. Након доношења цитираног Закона о матичним књигама, следило је и Упутство о вођењу матичних књига и обрасцима матичних књига („Сл.гласник РС”, бр. 109/09,4/2010, 10/2010, 25/2011), које је практично прописивањем образаца извода из матичних књига, ставило ван снаге Покрајинску скупштинску одлуку о вишејезичким обрасцима извода из матичних књига и начину уписа у исте („Сл. лист АП Војводине”, бр. 1/01 и 18/09). Избацивањем из примене вишејезичких образаца извода из матичних књига који су били прописани Покрајинском скупштинском одлуком о вишејезичким обрасцима извода из матичних књига и начину уписа у исте („Сл. лист АП Војводине”, бр. 1/01 и 18/09), припадници националних мањина који живе на подручју АП Војводине су доведени у ситуацију да не могу остварити своја законом загарантована права, јер су нови обрасци прописани републичким Упутством, у суштини садржавали само превод рубрика на језике националних мањина и то превод који је био исписан на полеђини обрасца. Интервенцијом Порајинског секретаријата за образовање, управу и националне заједнице и Покрајинског омбудсмана, код Министарства за државну управу и локалну самоуправу иницирана је потреба за исправком овог пропуста, те је као резултат тих напора уследила и Измена упутства о вођењу матичних књига и обрасцима матичних књига („Сл.гласник РС”, бр.25/2011), те су сада успостављени истински вишејезички обрасци извода из матичних књига и на нов начин регулисан начин уписа личног имена припадника националне мањине како у матичну евиденцију, тако и у обрасце извода из тих евиденција. У складу са новим Упутством, лично име детета, родитеља, супружника и умрлог припадника националне мањине уписује се у матичну књигу на језику и писму националне мањине после уписа на српском језику ћириличким писмом, испод њега, истим обликом и величином слова. Ако је у матичну књигу лично име детета, родитеља, супружника или умрлог припадника националне мањине уписано и на језику и писму националне мањине, у извод из матичне књиге лично име на језику и писму припадника националне мањине уписује се после уписа личног имена на српском језику ћириличким писмом, испод њега истим обликом и величином слова. У јединицама локалне самоуправе у којима је статутом утврђено да је у службеној употреби језик припадника националне мањине, обрасци извода из матичних књига штампају се и двојезично, на српском језику ћириличким писмом и на језику и писму оне националне мањине чији је језик у службеној употреби. Текст рубрика на језику и писму припадника националне мањине исписује се испод текста на српском језику, истим обликом и величином слова.

Запослени у органу који издаје јавну исправу дужан је да укаже припаднику националне мањине на његово право да тражи да му се јавна исправа изда двојезично – на српском језику и на језику и писму националне мањине, на двојезично одштампаном обрасцу. Према једној анкети спроведеној у локалним самоуправама у којима је у службеној употреби и неки од језика националних мањина, може се закључити да је у већини јединица локалне самоуправе на територији АП Војводине, обезбеђено обавештавање странака – припадника националних мањина о томе да јавне исправе могу добити и на двојезичком обрасцу. Најчешће је реч о обавештењима у писменој форми, истакнутим на огласној табли, мада се обавештења дају и усмено. Међутим, неке странке и поред тога нису у довољној мери информисане о својим правима.

Покрајински секретаријат за образовање, управу и националне заједнице је у више наврата давао писмена мишљења о овим питањима, било по захтеву странака које нису могле да остваре своја права на употребу личног имена, било по захтеву поступајућих органа.

Што се тиче образовања, сведочанства о стеченом образовању, када је настава извођена на језику националне мањине, на захтев припадника националне мањине, издају се и на његовом језику. Поменуте одредбе се поштују. Дневници, ђачке књижице и сведочанства се штампају двојезично.

Х УПОТРЕБА ЈЕЗИКА У ОБЛАСТИ ПРИВРЕДЕ И УСЛУГА

На основу чл. 18 и 19 Закона о службеној употреби језика и писама (*Службени гласник РС*, бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94, 101/2005 и 30/2010), као и на основу чл.5 Покрајинске скупштинске одлуке о ближем уређивању појединих питања службене употребе језика и писама националних мањина на територији АП Војводине („Службени лист АП Војводине“, бр. 8/2003, 9/2003 и 18/2009), на подручјима на којима су у службеној употреби језици националних мањина, органи који пружају и наплаћују услуге грађанима у области електропривреде, продаје природног гаса, комуналних услуга, поште и телеграфа, дужни су да обезбеде корисницима њихових услуга и производа обрасце рачуна, разне потврде и обавештења у вези с њиховим услугама, вишејезично на српском и на језику (језицима) националних мањина у службеној употреби.

Органи, установе и предузећа из поменутих области недовољно прихватају позитивне ефекте ових одредби. Наиме, популаризација и презентација услуга које пружају, била би ефикаснија када би била доступна и на језицима који су у службеној употреби на тим подручјима. Пуно је боља ситуација када су у питању разна обавештења за странке, која су по правилу исписана или одштампана на српском језику и језику који је у службеној употреби у тој средини. То се пре свега односи на ситуацију у поштама ПТТ „Србија“, те шалтер салама „ЕПС“, где су обавештења за странке у новије време истакнута и на језицима националних мањина.

У све већем броју средина (Кањижа, Сента, Суботица, Ковачица, Стара Пазова), јавна предузећа која пружају комуналне услуге почела су са испостављањем рачуна и разних обавештења грађанима и на језику националне мањине који је у службеној употреби на њиховој територији. Приметно је да се на конкурсе за расподелу средстава за те намене, све више јављају ове организације за суфинансирање трошкова за припрему и штампање тих рачуна. У току протекле године Електропривреда Србије је прихватила препоруке Покрајинског омбудсмана за штампање рачуна на језицима националних мањина, те је у току пројекат чији је циљ реализација наложених мера. Очекује се да Електропривреда, ускоро отпочне са достављањем вишејезичких рачуна за подручја, где су језици и писма националних мањина у службеној употреби.

XI ИСПИСИВАЊЕ ЈАВНИХ НАТПИСА И НАЗИВА

Републички Закон о службеној употреби језика и писама предвиђа да се називи места, називи улица и тргова, називи органа и организација, саобраћајни натписи, обавештења и упозорења за јавност и други јавни натписи исписују и на језицима народности, при чему се географски називи и властита имена садржани у јавним натписима исписују на језику народности у складу с правописом тог језика, али се не могу замењивати другим називима и именима. Ова одредба је различито тумачена, углавном на уштрб правилне употребе мањинских језика. Дилема је отклоњена ратификованом Оквирном конвенцијом Савета Европе за заштиту националних мањина, а затим и Законом о заштити права и слобода националних мањина, који предвиђа исписивање имена и назива на језику националне мањине, према њеној традицији и правопису.

Табле са називима органа локалне самоуправе у срединама где су и језици националних мањина у службеној употреби углавном су исписани и на језицима националних мањина који су у службеној употреби, али се често дешава да није исписан традиционални назив седишта органа или организације на језику националне мањине. Прописи о обавезном истицању вишејезичких табли су најчешће кршени код подручних јединица републичких органа, организација и институција. Уз стручну, организациону помоћ и помоћ у превођењу назива од стране Покрајинског секретаријата за образовање, управу и националне заједнице, остварена је сарадња и координација у примени прописа, која је за резултат имала постављање нових табли. Тако су нове табле, у претходном извештајном периоду, у свим својим центрима и подручним јединицама поставили Народна банка, Министарство финансија и економије и подручне управе јавних прихода, Републички геодетски завод и подручне службе за катастар непокретности, ЈП ПТТ „Србија“ (центри у Суботици, Новом Саду, Зрењанину), Национална служба за запошљавање, Министарство унутрашњих послова, тужилаштва итд., међутим у току 2010. године није забележено постављање нових, вишејезичких табли републичких органа (нпр. АПР).

Приликом исписивања назива улица и тргова прописи из ове области се не поштују у потпуности. У циљу прикупљања наведених података, Покрајински секретаријат за образовање, управу и националне заједнице извршио је надзор над применом прописа којима се регулише службена употреба језика и писама у овој области, у свим градовима и општинама у АП Војводини, на чијем подручју су поред српског језика и ћириличног писма у службеној употреби и језици и писма националних мањина. Поред градова и општина, надзор је обављен и у појединим насељеним местима. Избор улица и тргова које су биле предмет надзора вршен је по принципу случајног узорка.

Генерално се може закључити да су у већини градова, општина и насељених места табле с називима града, општина и насељених места правилно исписане на језицима који су у службеној употреби. Што се тиче назива улица и тргова такав закључак се не може извући. Наиме, ретке су локалне самоуправе и насељена места у којима су називи улица и тргова правилно исписани. Штавише, постоје насељена места у којима не постоји ни једна табла с називима улица и тргова (нпр. Ловћенац, Бајша, Влајковац, Уљма, Фекетић).

У неким насељеним местима називи улица и тргова су исписани на кућним бројевима (нпр. Куцура, Житиште, Торак).

Међутим, ни на подручју једне локалне самоуправе (осим изузетака мањих насељених места), не могу се уочити јединствена правила која су примењена приликом исписивања назива улица и тргова. Наиме, у једној локалној самоуправи односно насељеном месту могу се пронаћи и старије и новије табле које су исписане потпуно различито (нпр. табла с називом улице – на почетку улице, исписана је различито од табле која је постављена на другом крају улице).

У многим локалним самоуправама и насељеним местима, називи улица и тргова, односно насељених места исписани су и на латиничком писму које није у тим срединама у службеној употреби (нпр. Кула, Руски Крстур, Кикинда, Михајлово, Зрењанин).

У Граду Новом Саду није пронађена нити једна табла с називом улице или трга која је исписана на свим језицима који су у службеној употреби, а ни табла с називом Новог Сада на улазним путним правцима није исписана у складу са Статутом Града Новог Сада.

Имајући све то у виду, може се закључити да ситуација на терену није задовољавајућа у погледу проблематике која је била предмет надзора.

Будући да је у складу са Уредбом о утврђивању кућних бројева, означавању зграда бројевима и означавању назива насељених места, улица и тргова (Сл.гласник РС, бр.110/2003), установљена надлежност Републичког геодетског завода у погледу постављања и исписивања табли с називима насељених места, улица и тргова, по којој је РГЗ у обавези да постојеће табле са називима насељених места, улица и тргова, које нису израђене у складу са овом уредбом, замени у року од 15 година од дана ступања на снагу уредбе, Покрајински секретаријат за образовање, управу и националне заједнице успоставио је сарадњу са директорима регионалних центара РГЗ-а у Панчеву и Новом Саду који покривају подручје АП Војводине. Наиме, Покрајински секретаријат за образовање, управу и националне заједнице сваке године расписује Конкурс за расподелу трансферних средстава и путем тог конкурса се додељују знатна средства градским и општинским управама и месним заједницама на подручју АП Војводине за трошкове израде и постављања табли с називима насељеног места на путним правцима, улица и тргова и на језицима националних мањина који су у службеној употреби у насељеном месту, општини или граду. Као резултат тога, у многим местима су и постављене нове табле с називима улица и насељених места које су правилно исписане, а све то у циљу поштовања законских прописа и права припадника националних мањина који живе на територији АП Војводине.

Традиционалне називе градова, општина и насељених места на језику и писму националне мањине утврдили су национални савети мађарске, румунске и словачке националне мањине и они су објављени у „Службеном листу Аутономне Покрајине Војводине” (бр. 12. и 13/03).

Пошто Национални савет русинске националне мањине у предвиђеном року није утврдио традиционалне називе насељених места на том језику, Извршно веће је на седници одржаној 10. маја 2006. године донело Одлуку о утврђивању традиционалних назива општина и насељених места на русинском језику („Сл. лист АП Војводине”, бр. 6/06).

Национално вијеће хрватске националне мањине, донело је Одлуку о утврђивању традиционалних назива насељених места на хрватском језику, која је објављена у „Сл.листу АП Војводине“, број 3/2010.

У појединим локалним самоуправама ове одлуке су погрешно интерпретиране и примена је условљавана њиховим прихватањем и потврђивањем у општинским статутима. У таквим случајевима је интервенисао Покрајински секретаријат за образовање, управу и националне заједнице и дао тумачење да се те одлуке аутоматски примењују након њиховог ступања на снагу, те да се у службеној употреби језика националне мањине морају користити називи које је утврдио односни национални савет, и није потребна никаква додатна верификација. Утврђени називи су општеприхваћени, с ретким изузецима (Нови Кнежевац, Ковачица, Србобран). Крајем 2009.године, након извршеног надзора, обавезу исписивања традиционалних назива прихватиле су и ове општине.

На већини табли које се налазе на улазу у насељено место, а које су постављене ранијих година, евидентна је разноликост (и најчешће неправилност) у исписивању. На новијим таблама се у пуној мери поштују одредбе о службеној употреби језика и писама националних мањина у тим срединама (Суботица, Зрењанин, Сомбор, Бечеј, Бачка Паланка, Нови Итебеј и др.), али веома често долази до њихових шарања или префарбавања назива на мањинском или на српском језику. Средином прошле године у свим насељеним местима у Општини Нови Бечеј исписани су традиционални називи на мађарском језику и писму, али су врло честе притужбе грађана који указују на уништавање вишејезичких табли од стране непознатих извршилаца.

Ни Закон о службеној употреби језика и писама (*Службени гласник РС*, бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94, 101/2005 и 30/2010), као ни Покрајинска скупштинска одлуке о ближем уређивању појединих питања службене употребе језика и писама националних мањина на територији АП Војводине („Службени лист АП Војводине“, бр. 8/2003, 9/2003 и 18/2009), не познају категорију „интернет презентације“, што је свакако резултат застарелости постојећих прописа, међутим немогуће је занемарити овај начин информисања грађана, који свакако имају право да се и у овом облику информисања служе својим језиком. Што се тиче интернет страница општинских, градских, покрајинских и неких републичких органа на територији АП Војводине, ситуација је такође разноврсна. Важно је истаћи да све локалне самоуправе имају своје интернет странице за презентацију актуалне ситуације и докумената из те средине.

Интересантно је нагласити да су садржаји службених интернет страница општина Ириг и Инђија исписани на српском језику - латиничком писму, а у овим општинама у службеној употреби је само српски језик и ћирилично писмо. Углавном је примећено да је већина садржаја на интернет страницама локалних самоуправа, без обзира на чињеницу што је српски језик и ћирилично писмо у службеној употреби, исписано само на латиничком писму, без ћириличног писма.

Када је реч о мањинским језицима, мађарски језик и писмо су у службеној употреби у 31 локалној самоуправи. Свега десет локалних самоуправа има интернет странице чији садржаји су исписани и на мађарском језику и писму који је у службеној употреби у тим срединама.

Словачки језик и писмо су у службеној употреби у 13 локалних самоуправа. Само три локалне самоуправе имају интернет странице чији садржаји су исписани и на словачком језику и писму (општине Алибунар, Бачки Петровац Стара Пазова).

Румунски језик и писмо су у службеној употреби у десет локалних самоуправа, а само су садржаји интернет страница Општине Алибунар исписани и на том језику.

Хрватски језик и писмо су у службеној употреби у четири локалне самоуправе, а само су садржаји интернет страница Града Суботице, исписани и на том језику.

Русински језик и писмо су у службеној употреби у шест локалних самоуправа, а чешки језик и писмо је у службеној употреби само у Општини Бела Црква. На тим језицима и писмима нема исписаних садржаја на интернет страницама локалних самоуправа на чијој територији су ови језици у службеној употреби.

За похвалу је интернет страница Општине Алибунар, која је потпуно у складу са статутарним обавезама (садржаји исписани на српском језику, ћириличким и латиничким писмом, словачком и румунском језику и писму).

Поједине интернет странице (Град Суботица и Општина Сента, Нови Бечеј), лепе су и практичне, богате информацијама и исписане на мањинским језицима који су у службеној употреби, али нису исписане и на српском језику и ћириличком писму, већ на латиничком писму. Шта више у Граду Суботици латиница као писмо српског језика, није у службеној употреби.

У 19 локалних самоуправа интернет странице имају скраћене садржаје и на енглеском језику, а у Општини Сента и на немачком језику, иако то није законска обавеза тих локалних самоуправа.

Када је реч о интернет страницама покрајинских органа, установа и јавних предузећа, официјелна презентација Владе АП Војводине урађена је на српском језику и латиничком писму и енглеском језику. Према Статуту АП Војводине, у органима и организацијама АП Војводине у службеној употреби су српски језик и ћирилично писмо, мађарски, словачки, хрватски, румунски и русински језик и њихова писма, а службена употреба латиничког писма се спроводи у складу са законом.

Интернет странице неких покрајинских секретаријата (Информације, Култура, Здравство, Међурегионална сарадња) имају исписане садржаје на српском језику и латиничком писму.

Интернет странице Покрајинског секретаријата за пољопривреду, водопривреду и шумарство исписане су на српском језику и ћириличком писму.

У језичком смислу исправни су садржаји интернет страница Покрајинског секретаријата за образовање, управу и националне заједнице који су исписани и ажурирани на српском језику ћириличком и латиничком писму, те на мађарском, словачком, хрватском, румунском и русинском језику, што је потпуно у складу с важећим Статутом АП Војводине. Такође, садржаји се могу користити и на енглеском језику.

Интернет странице покрајинских јавних предузећа и установа, различито су исписане (Педагошки завод Војводине на латиничком писму, Позоришни музеј на латиничком писму, сајт Завода за културу – на латиничком писму).

Нити један суд на територији АП Војводине нема садржаје на својим интернет страницама исписане на језицима мањинских националних заједница који су у службеној употреби на територији коју покрива надлежност појединог суда.

XII НАДЗОР НАД ПРИМЕНОМ ПРОПИСА О СЛУЖБЕНОЈ УПОТРЕБИ ЈЕЗИКА И ПИСАМА

Чланом 76. Закона о утврђивању надлежности Аутономне Покрајине Војводине ("Сл. гласник РС", бр.99/09), регулисано је да, АП Војводина, преко својих органа, ближе уређује службену употребу језика и писама националних мањина на територији АП Војводине, те да иста, у складу са законом којим се уређује службена употреба језика и писама, врши инспекцијски надзор – као поверени посао.

На основу члана 53. Покрајинске скупштинске одлуке о покрајинској управи ("Сл. лист АП Војводине", бр.4/10, 4/11) ови послови спадају у делокруг Покрајинског секретаријата за образовање, управу и националне заједнице.

У локалним самоуправама у којима је вршен инспекцијски надзор у току 2010. године, а у којима је утврђена службена употреба језика и писма националних мањина, надзор је вршен у скупштини, њеним извршним и управним органима и јавним предузећима. Проверавано је исписивање назива у складу са законом, исписивање обавештења у пријемним канцеларијама и шалтер-салама, могућности комуникације на језику и писму националне мањине, издавање двојезичких или вишејезичких потврда, уверења или извода, исписивање назива насељених места, улица и тргова. Надзор је вршен и код субјеката који се сврставају у групу републичких органа, организација и институција, и групе субјеката коју чине организације, установе и сви остали који имају јавну комуникацију с грађанима. Надзор се врши као редовни, контролни и ванредни.

Приликом вршења надзора у седишту самих општина посећивана су и поједина насељена места где у израженијем броју живе припадници националних мањина, у којима је надзор најчешће вршен у месној канцеларији, месној заједници, основној школи, дому здравља, дому културе и др., а проверавано је и да ли је назив насељеног места на путним правцима исписан у складу са законом.

У оквиру вршења надзора редовно се контролише и обавеза исписивања назива на српском језику и ћириличком писму, посебно у оним градовима и општинама где је статутом утврђена службена употреба српског језика и само ћириличног писма (Инђија, Ириг, Рума, Сремска Митровица – осим насељеног места Стара Бингула). Приметно је традиционално исписивање назива на ћириличком писму код свих оних који су законом обавезни на то исписивање. Неисписивање на ћириличком писму, односно исписивање само на латиничком писму, приметно је код новоотворених објеката, продавница или фирми. Најчешће су то натписи о делатности, обавештења о радном времену или друга обавештења исписана на улазу у продавницу или фирму. У таквим случајевима, решењем се налаже отклањање неправилности. Контролним надзором се утврђује поступање по решењу, или се у противном подносе захтеви за покретање прекршајног поступка.

Све оно што је непосредним увидом утврђено као чињенично стање, констатовано је у записницима о извршеном надзору који се уручује присутном или одговорном лицу. У току 2010. године, обављено је 93 управна надзора.

Почетком године обављен је надзор у општинама Нови Бечеј и Нови Кнежевац у вези обавезе исписивања традиционалних назива градова, општина и насељених места утврђених од стране Националног савета мађарске националне мањине. Наиме, у једном дужем периоду у овим срединама, од стране надлежних органа локалне самоуправе, нису коришћени утврђени традиционални називи насељених места. Контролним надзором утврђено је да је поступљено по наложеним мерама.

Надзор је извршен и у организационим јединицама покрајинских органа, ван седишта које припадају Покрајинском секретаријату за здравство и социјалну политику (сада Покрајински секретаријат за здравство, социјалну политику и демографију), Покрајинском секретаријату за заштиту животне средине и одрживи развој (сада Покрајински секретаријат за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине) и Покрајинском секретаријату за локалну самоуправу (сада Покрајински секретаријат за међурегионалну сарадњу и локалну самоуправу). Служба за опште и заједничке послове Владе АП Војводине, поставила је табле са називом ових органа, исписане на језицима који су у службеној употреби по статуту града или општине у којој се налазе седишта организационих јединица покрајинских секретаријата.

Покрајински секретаријат за образовање, управу и националне заједнице, у складу са својим надлежностима да прати стање у области остваривања права на службену употребу језика и писама националних мањина и ради реализације препоруке Комитета министара Савета Европе о примени Повеље о регионалним или мањинским језицима у Републици Србији, прикупио је податке о примени језика и писама националних мањина који су у службеној употреби, у раду покрајинских органа АП Војводине, органа градских и општинских управа и правосудних органа на територији АП Војводине. Ово је остварено у сарадњи са Министарством за људска и мањинска права Републике Србије.

Испитаницима, покрајинским органима управе, градским и општинским управама и правосудним органима на територији АП Војводине, достављена су по три упитника. Први образац-упитник је био општег карактера и односио се на податке о органу и структури запослених по националној припадности, по познавању језика националне мањине који је у службеној употреби и по степену образовања. Образац бр. II се односио на усмену и писмену комуникацију органа са странкама на језицима националних мањина који су у службеној употреби на територији органа. Образац бр. III се достављао испитаницима који воде управни поступак, а односио се на број управних предмета, издатих уверења, изјављених правних лекова у односу на број истих који се воде на језицима националних мањина који су у службеној употреби. Образац бр. IV достављао се правосудним органима, а односио се на број судских поступака који се воде на језицима националних мањина који су у службеној употреби на територији коју покрива надлежност правосудног органа.

На основу приспелих попуњених упитника сачињена је Информација о резултатима анкете о примени језика и писама националних мањина који су у службеној употреби у раду покрајинских органа управе, органа градских и општинских управа и правосудних органа у АП Војводини, која је приложена уз овај Извештај.

На основу резултата спроведене анкете, констатовано је, да важећи прописи којима је уређена област службене употребе језика и писама пружају одређене гаранције за опстанак и развој службене употребе језика и писама националних мањина у АП Војводини. У 39 војвођанских градова и општина у службеној употреби је један или више језика националних мањина, међутим у пракси се у значајном броју тих средина, права у вези са службеном употребом језика не могу ефикасно остварити, ни

пред органима локалне самоуправе, а још мање пред локалним испоставама централне власти. Ово стање се најчешће правда кадровским и материјалним проблемима.

Разлике у учесталости коришћења матерњег језика у комуникацији са органима управе, указују на то да припадници различитих националних мањина чији језик је признат као службени, немају истоветне потребе за службеним коришћењем сопственог језика.

У претходним извештајима о извршеном надзору над применом прописа којима се уређује службена употреба језика и писама констатована је значајна активност према републичким органима, организацијама и институцијама, чије подручне јединице на територији АП Војводине најчешће нису поштовале одредбе закона, одлука и статута општина о обавези исписивања назива и комуникације на језицима који су у службеној употреби на подручју њихове надлежности. Ови органи су најчешће смештени у зградама скупштине општине или непосредној близини, што је целом питању давало посебно негативну димензију. Ова активност се према поменутиим органима, организацијама и институцијама наставила и у протеклом периоду. Уз стручну, организациону и помоћ у превођењу потребног текста на језике националних мањина остварена је сарадња и координација у непосредној примени службене употребе језика и писама националних мањина у АП Војводини са овим органима и организацијама. Потпуно нове табле са називом органа, исписане у складу са законом, одлуком и статутима општина, поставило је Министарство финансија и Национална служба за запошљавање. И у протеклом периоду настављени су покушаји веће сарадње на овим питањима са полицијским управама и полицијским станицама Министарства унутрашњих послова, посебно приликом издавања нових личних карата. У тим писмима и контактима, или надзором, указивано је на потребу исписивања вишејезичких табли са називом органа, обавештења у шалтер-салама и пријемним канцеларијама, уверења и образаца у срединама где је то утврђено као обавеза. Надзор је вршен и у судовима, тужилаштвима и општинским органима за прекршаје.

У вези Захтева за увођење хрватског језика и писма у службену употребу на целој територији Општине Шид, пристиглог из Кабинета председника Општине Шид и обављених разговора, сачињено је мишљење Секретаријата за образовање, управу и националне заједнице, које је достављено Општини Шид, а у којем се истиче да је иницијатива за увођење хрватског језика и писма у службену употребу на целој територији општине Шид, у складу са одредбама прописа и закона који регулишу ова питања, те да ће Секретаријат и убудуће стручно, организационо, финансијски и на други начин пружати потребну помоћ у реализацији увођења хрватског језика и писма у службену употребу, на целој територији општине Шид. С тим у вези, реаговало је и Хрватско национално вијеће, које је такође нагласило проблем везан за насељено место Сот у Општини Шид, а указало је и на неправилности у исписивању назива јавних тужилаштава на хрватском језику у Суботици. Поводом наведених притужби извршен је надзор, те су наложене мере за отклањање пропуста и пружена стручна помоћ општини Шид у вези иницијативе за увођење хрватског језика и писма у службену употребу.

Са руководством општина Инђија и Ириг, крајем 2010. године, поновљени су разговори око обавезе увођења словачког језика и писма на подручју насељеног места Сланкаменски Виногради и мађарског језика и писма на подручју насељених места Шатринци и Добродол.

У наредном периоду, планира се организовање и учествовање на тематским разговорима и саветовањима у вези остваривања права на службену употребу језика и писма. Планира се да се на ове сусрете из локалне самоуправе позову представници

општина а посебно начелници општинских управа, матичари, представници правосудних органа, директори образовних установа где се настава изводи и на језику националне мањине као и представници других организација националних мањина на територији општина.

Са представницима националних савета националних мањина остварена је сарадња у функцији очувања или ширења захтева проистеклих из права на службену употребу језика и писама националних мањина у појединим градовима и општинама. То се првенствено односи на домен стечених права или новонасталих обавеза, или на иницијативе за обављање надзора из ове области у питањима неостваривања или ускраћивања права.

IX РАСПОДЕЛА БУЏЕТСКИХ СРЕДСТАВА ОРГАНИМА И ОРГАНИЗАЦИЈАМА У АП ВОЈВОДИНИ У ЧИЈЕМ РАДУ СУ У СЛУЖБЕНОЈ УПОТРЕБИ ЈЕЗИЦИ И ПИСМА МАЊИНСКИХ НАЦИОНАЛНИХ ЗАЈЕДНИЦА

Проблеми финансирања службене употребе језика и писама националних мањина у АП Војводини већ дуго времена траже системско решавање. Парцијална решења која се примењују у последњих неколико година у финансирању у АП Војводини, довела су до позитивнијих кретања, схватања и решавања тих проблема. У неколико наврата, Секретаријат за образовање, управу и националне заједнице с надлежним министарствима у Влади Републике Србије иницирао је и предлагао комплексније и системско решавање финансирања органа и организација у чијем раду су у службеној употреби и језици и писма националних мањина. Том приликом иницирани су критеријуми за дугорочније решавање финансирања службене употребе језика и писама националних мањина у АП Војводини. Констатована је потреба решавања, али је углавном на томе и остало.

Да би се адекватније решавало питање финансирања у Буџету АП Војводине, први пут су за 2005. годину, планирана средства за те намене. Тада су донете и одговарајуће одлуке како би се могла реализовати расподела предвиђених средстава.

На основу Одлуке о расподели буџетских средстава Покрајинског секретаријата за прописе, управу и националне мањине органа и организацијама у чијем раду су у службеној употреби језици и писма националних мањина («Сл.лист АП Војводине», бр.6/08), расписује се конкурс за финансирање односно учешће у финансирању:

- оспособљавања запослених у органима и организацијама где се користе језиком националне мањине који је утврђен као језик у службеној употреби, а нарочито на радним местима на којима се остварује контакт са странкама (учешћем на курсевима, семинарима и другим начинима организованим у ту сврху) и за развој система електронске управе за рад у условима вишејезичности;
- за трошкове израде и постављања табли с називом органа и организација, називом насељеног места на путним правцима, називом улица и тргова исписаних и на језицима националних мањина који су у службеној употреби у граду, општини или насељеном месту, и за штампање двојезичких и

вишејезичких образаца као и за штампање службених гласила и других јавних публикација.

На конкурс се могу пријавити искључиво: органи града и општине на територији АП Војводине, у којима је статутом утврђена службена употреба језика и писама националних мањина на целој територији града, општине или појединим насељеним местима на њиховој територији; месне самоуправе на територији градова и општина; други органи, организације, службе и установе на територији градова и општина.

Висина средстава за расподелу утврђује се на основу следећих критеријума: број језика и писама који су у службеној употреби на целој територији града, општине или насељеног места; процентуално учешће припадника националних мањина чији су језици и писма у службеној употреби у укупном броју становништва; укупни материјални трошкови потребни за реализацију пројеката; постојање и других извора финансирања пројекта; континуитет у финансирању пројекта од стране Секретаријата или се средства траже први пут.

У 2010. години расписан је један конкурс за расподелу буџетских средстава органима и организацијама у чијем раду су у службеној употреби језици и писма националних мањина («Сл.лист АП Војводине», бр.6/08), на износ од 10.700.000,00 динара, који износ је према претходно наведеним критеријумима распоређен на 130 органа и организација, корисника буџетских средстава, у чијем раду су у службеној употреби језици и писма националних мањина, а који су поднели благовремене и уредне пријаве на конкурс.

Овом приликом потребно је нагласити да начин припреме и поступање по конкурс дају значајан допринос вишејезичности. Наиме, текст конкурса с пријавама на конкурс штампа се и објављује на српском језику и ћириличком писму, затим на мађарском, словачком, хрватском, румунском и русинском језику и писму. Конкурсна документација се може на тим језицима преузети са званичног сајта Секретаријата за образовање, управу и националне заједнице, а по примерак конкурсне документације шаље се у све градске и општинске управе у АП Војводини у којима је неки мањински језик у службеној употреби, а који их даље достављају у месне самоуправе на својој територији.

Конкурс се објављује и у мањинским листовима. О конкурс се обавештавају и Национални савети мађарске, словачке, хрватске, румунске и русинске националне мањине.

Пријаве на конкурс и документација се у већини случајева доставља на мађарском и хрватском језику, а у мањем броју и на словачком и румунском језику и писму. Исто тако, приметан је повећан број извештаја о утрошеним финансијским средствима који су састављени на језику националне мањине (углавном на мађарском језику и писму).

Показало се као веома значајно то што се на овај начин суфинансирањем појединих пројеката решавају конкретна питања службене употребе језика и писама у срединама где су језици и писма у службеној употреби. Приликом вршења надзора, редовно се непосредним увидом контролише сврха и намена утрошка средстава.

X ЗАВРШНЕ КОНСТАТАЦИЈЕ

Важећи прописи којима је уређена област службене употребе језика и писама пружају одређене гаранције за опстанак и развој службене употребе мањинских језика и писама. У 39 војвођанских градова односно општина, у службеној употреби је један језик или више језика националних мањина, међутим, у пракси се у већини тих средина права у вези са службеном употребом језика не могу ефикасно остварити, ни пред органима локалних власти, нити у случају локалних испостава централних власти. Поред формалних гаранција, у пракси понекад не постоје задовољавајући услови за обезбеђивање службене употребе мањинских језика услед кадровских и материјалних проблема. Због политике запошљавања и укупне државне политике, правосудни органи и органи управе су остали без функционера и службеника који познају језик националне мањине и који су оспособљени да комуницирају и воде поступак на тим језицима. Странке, свесне такве ситуације, у многим случајевима и не покушавају да остваре своја језичка права. Са друге стране, и када су створени технички и кадровски услови за службену употребу језика и писама националних мањина, припадници неких националних мањина и даље користе српски језик, што указује на значајне разлике у потребама различитих националних заједница и на опште стање матерњег језика.

У срединама у којима је уведена службена употреба мањинских језика, управи и судству се институционално и даље не обезбеђују додатна средства за покривање увећаних издатака који су везани за инсталирање одговарајућих компјутерских програма, обезбеђивање вишејезичких образаца, стручно усавршавање, стимулација запослених који познају језик националне мањине, итд. Сви ти трошкови падају на терет поступајућих органа, па су они у неповољнијем положају у односу на сличне органе у једнојезичким срединама. Средства која за ове намене додељује Покрајински секретаријат за образовање, управу и националне заједнице путем конкурса нису довољна, те се питање финансирања мора системски решити, преусмеравањем дела пореских и других општинских прихода за те намене, односно узимањем у обзир вишејезичности приликом планирања и одређивања средстава за рад подручних јединица централних власти.

Коришћење језика националне мањине пред органима управе није учестало у пракси и изузетно се примењује. Томе доприноси, са једне стране, однос органа јавне власти који немају изграђене капацитете за равноправну употребу свих језика који су у службеној употреби на њиховом подручју и који не подстичу употребу језика националних мањина, али и жеља странака да што брже и једноставније дођу до решења у управном поступку. С обзиром да вођење поступка на језику националне мањине или његова употреба компликује поступак, често се погрешно тумачи, да се иза захтева за коришћење свог језика крије намера да се поступак одуговлачи како би се одложило доношење решења које је неповољно за странку.

Службена употреба језика националних мањина пред судовима остварује се кроз вођење судског поступка на језику националне мањине или, када се поступак не води на том језику, његовим коришћењем у поступку. Вођење судских поступака на језицима националних мањина као и употреба ових језика у судским поступцима уздигнути су на ниво Уставом загарантованих права, с тим што постоје извесне разлике у њиховом регулисању.

Нова организација судства утицала је на могућност вођења поступка и на језику националне мањине који је у службеној употреби. Велики број општинских судова на територији АП Војводине, у којима је језик националне мањине био у службеној

употреби престао је да постоји у том својству и постао је судска јединица неког од основних судова. Иако је и у новим околностима задржана могућност да се поступак у судској јединици води на језику националне мањине, питање је, да ли је и у седишту основног суда могуће водити поступак на језику националне мањине који је у службеној употреби у једној од његових судских јединица. Иако је приликом избора судија који је пратио успостављање нове мреже судова требало водити рачуна о националном саставу и адекватној заступљености припадника националних мањина, и нарочито, познавању језика средине, према извештају Покрајинског омбудсмана за 2010.годину, у већини судова (59,2%) у АП Војводини није постигнута сразмерна заступљеност судија припадника националних мањина.

Разлози због којих је мали број судских поступака који се воде на језику националне мањине су различити. Наиме, судски поступак се може водити на језику националне мањине, само уколико у њему учествује једна странка (на пример: у ванпарничном поступку), а када учествује више странака (што је и правило у судском поступању) само уколико нека од њих не захтева да се поступак води на српском језику. Вођење поступка на језику мањине отежавају и кадровски проблеми јер код нас није развијена настава, учење и усавршавање правне терминологије на језицима националних мањина. Присутни су и технички проблеми, који се огледају у томе да важни закони (и материјални и процесни) које у поступцима треба примењивати нису преведени на мањинске језике, што битно отежава рад. Уз то, с обзиром да се првостепени поступци који се воде на језику мањине у списима (записници, одлуке) воде двојезично, ово додатно компликује поступак. Генерално говорећи, странке одбија и законска немогућност вођења другостепених судских поступака на језику националне мањине. Због тога, имајући на уму намеру да до правде дођу што је могуће пре, странке не истичу захтев да се поступци воде на мањинском језику. Штавише, овакви захтеви се најчешће третирају као злоупотреба у смислу жеље да се поступак одуговлачи.

Будући да је повреда права на употребу језика битна повреда поступка због које пресуда може бити укинута, судије поучавају странку да има право да се служи својим језиком. Већина судова не располаже вишејезичним стандардним обрасцима. Један од проблема у имплементацији права на употребу мањинског језика у поступку је финансијске природе. Трошкови тумачења и превођења падају на терет средстава суда, при чему се у изради судског буџета често не узима или недовољно узима у обзир вишејезичност средине.

Што се тиче покрајинских органа управе, структура запослених по националној припадности слична је структури запослених у правосудним органима и органима градских и општинских управа, али је битно нагласити да национална структура запослених у свим наведеним органима не одговара националној структури становништва у АП Војводине – на штету припадника националних мањина.

У покрајинским органима, у односу на друге органе (општинске, градске, републичке), већи је број радних места за која је по правилницима о систематизацији радних места, као један од услова, предвиђено познавање језика националне мањине који је у службеној употреби. Забрињавајуће је то што се нити у једном покрајинском органу, а према резултатима Анкете о примени језика и писама националних мањина који су у службеној употреби у раду покрајинских органа управе, органа градских и општинских управа и правосудних органа у АП Војводини, коју је спровео Покрајински секретаријат за образовање, управу и националне заједнице, управни поступак не води на језицима националних мањина који су у службеној употреби, а такође нити један правни лек у управним поступцима није изјављен на језицима националних мањина који су у службеној употреби.

Велики допринос побољшању стања у области службене употребе језика и писама дао је Покрајински секретаријат за образовање, управу и националне заједнице, суфинансирањем пројеката усмерених ка унапређивању вишејезичности у градовима и општинама у АП Војводини у којима су језици и писма националних мањина у службеној употреби. У 2010. години расписан је један конкурс за расподелу буџетских средстава органима и организацијама у чијем раду су у службеној употреби језици и писма националних мањина («Сл.лист АП Војводине», бр.6/08), на износ од 10.700.000,00 динара, који износ је распоређен на 130 органа и организација, корисника буџетских средстава, у чијем раду су у службеној употреби језици и писма националних мањина, а који су поднели благовремене и уредне пријаве на конкурс.

Ради усавршавања знања мањинских језика, Покрајински секретаријат за образовање, управу и националне заједнице је наставио са организовањем стручних, термилошких, језичких семинара намењених запосленима у органима управе и правосуђу, који воде поступак или комуницирају са странкама на тим језицима. У том смислу, Скупштина АП Војводине је 2003. године донела Покрајинску скупштинску одлуку о испиту из страног језика и језика националне мањине за рад у органима управе („Сл. лист АП Војводине“, бр. 14/2003, 18/09), којом се установљава испит као начин провере знања страног језика, односно језика националне мањине, за рад у органима локалне самоуправе и покрајинским органима управе. Уверење о положеном испиту стечено у складу са овом Одлуком може да се користи за рад у органима управе када је одговарајући ниво знања страног језика и језика националне мањине утврђен као услов за обављање задатака и послова, али може да се користи и код других органа и правних лица када је њиховим актима предвиђено да је за обављање послова потребан одговарајући ниво знања језика.

Покрајински секретаријат за образовање, управу и националне заједнице је са стручном службом Владе Републике Србије усагласио текст Акционог плана за повећање учешћа припадника националних мањина у органима државне управе, којим се предвиђа константно праћење националне структуре запослених и предузимање мера ради побољшања те структуре. На основу тога је Влада Републике Србије донела Закључак о мерама за повећање учешћа припадника националних мањина у органима државне управе („Сл. гласник РС“, бр. 60/06). Према сазнањима овог секретаријата, Влада и Служба за кадрове Владе нису у протеклим годинама предузели никакве системске мере у циљу евидентирања националне припадности нити у циљу системског обезбеђивања законом предвиђене обавезе што сразмернијег националног састава у органима државне управе, а не постоји ни системско решење за финансирање ових потреба и законских обавеза.

У циљу задовољавања потреба из праксе, Служба за преводилачке послове Покрајинског секретаријата за образовање, управу и националне заједнице, извршила је превод најважнијих прописа: Устава Републике Србије, Статута АП Војводине, Закона о утврђивању надлежности АП Војводине, Закона о националним саветима и др., на свим језицима који су у службеној употреби у органима и организацијама АП Војводине.

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
АУТОНОМНА ПОКРАЈИНА ВОЈВОДИНА
В Л А Д А
АУТОНОМНЕ ПОКРАЈИНЕ ВОЈВОДИНЕ
21000 НОВИ САД
Булевар Михајла Пупина 16
Број: 90-677/2011
Дана: 28. септембра 2011. године

**ПОКРАЈИНСКИ СЕКРЕТАРИЈАТ
ЗА ОБРАЗОВАЊЕ, УПРАВУ И
НАЦИОНАЛНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ**

Влада Аутономне Покрајине Војводине, на 116. седници одржаној 28. септембра 2011. године, размотрила је и прихватила **ИЗВЕШТАЈ О ОСТВАРИВАЊУ ПРАВА НА СЛУЖБЕНУ УПОТРЕБУ ЈЕЗИКА И ПИСАМА МАЊИНСКИХ НАЦИОНАЛНИХ ЗАЈЕДНИЦА У АП ВОЈВОДИНИ ЗА 2010. ГОДИНУ** и донела следеће

З А К Л Ћ У Ч К Е

1. Задужује се Покрајински секретаријат за образовање, управу и националне заједнице да настави сарадњу са осталим покрајинским органима, органима и организацијама јединица локалне самоуправе, организационим јединицама органа државне управе, јавним предузећима, установама и службама у области остваривања права припадника мањинских националних заједница на службену употребу језика и писама мањинских националних заједница.

2. Задужује се Покрајински секретаријат за образовање, управу и националне заједнице да и даље предузима мере ради оспособљавања и усавршавања знања језика мањинских националних заједница запослених који воде поступак или у свом раду комуницирају са странкама на неком од језика мањинских националних заједница.

3. Задужује се Покрајински секретаријат за образовање, управу и националне заједнице да у даљем вршењу надзора над применом прописа којима се уређује службена употреба језика и писама предузима мере ради што доследнијег остваривања права на употребу језика и писама који су у службеној употреби у раду органа и организација на територији Аутономне Покрајине Војводине.

4. Извештај о остваривању права на службену употребу језика и писама мањинских националних заједница у АП Војводини за 2010. годину, доставити Скупштини АП Војводине и Влади Републике Србије, ради информисања и Одбору за међунационалне односе Скупштине АП Војводине, ради разматрања.

